

سبک‌های تفکر دانشجویان دختر و پسر

لاله سمیعی^{۱*}، محمدرضا حسین پور^۲، مریم صادقی^۳^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات اصفهان^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خراسان شمالی

چکیده

استرنبرگ، شیوه‌های متفاوت افراد در پردازش اطلاعات را با عنوان سبک‌های تفکر نامگذاری کرد. پژوهش‌های گوناگون نشان داده‌اند که عواملی مانند فرهنگ، جنسیت، سن، رشته تحصیلی، سابقه کار، سبک‌های تفکر والدین، سبک‌های تفکر افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از این رو این پژوهش با هدف مقایسه سبک‌های تفکر در دانشجویان دختر و پسر انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر را دانشجویان پسر و دختر رشته پزشکی دانشگاه اصفهان تشکیل دادند. نمونه پژوهش شامل ۱۰۰ دانشجوی (۵۰ دانشجوی دختر و ۵۰ دانشجوی پسر) می‌باشد که به صورت نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه سبک‌های تفکر استرنبرگ و واگنر پاسخ دادند. یافته‌ها نشان داد تنها در سبک‌های تفکر اجرایی و برون‌نگر در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد. بدین معنا که دانشجویان دختر دارای سبک تفکر اجرایی‌تر و برون‌نگرتر می‌باشند و در بقیه سبک‌های تفکر تفاوت معنادار مشاهده نشد. یافته‌های این پژوهش حاکی از این بود که در بین سبک‌های تفکر، تنها در سبک تفکر اجرایی و برون‌نگر تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به گونه‌ای که دانشجویان دختر از سبک تفکر اجرایی‌تر و برون‌نگرتری برخوردار بودند.

کلیدواژه‌ها: سبک تفکر اجرایی؛ سبک تفکر برون‌نگر؛ دانشجو

مقدمه

استرنبرگ، شیوه‌های متفاوت افراد در پردازش اطلاعات را با عنوان سبک‌های تفکر نامگذاری کرد. از نظر او سبک تفکر، روش رجحان یافته تفکر است و یک توانایی نیست، بلکه به چگونگی استفاده فرد از تواناییهایش اشاره دارد (۳). سبک‌های تفکر مطرح شده توسط استرنبرگ برپایه نظریه خودگردانی ذهنی شکل گرفته است. استرنبرگ بر اساس نظریه‌ی خود بر این باور است که ما یک سبک خاص نداریم بلکه دارای نیم‌رخ‌های سبک‌ها هستیم. افراد ممکن است از توانایی‌های مشابه، اما سبک‌های تفکر متفاوتی برخوردار باشند. این نظریه ۱۳ سبک تفکر را توصیف می‌کند که در پنج بعد از یکدیگر متمایز می‌شوند: کارکردها، شکل‌ها، سطوح، حوزه‌ها و گرایشها (استرنبرگ، ۱۹۹۷).

پژوهش‌های گوناگون نشان داده‌اند که عواملی مانند فرهنگ، جنسیت، سن، رشته تحصیلی، سابقه کار، سبک‌های تفکر والدین و ...، سبک‌های تفکر افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند (امامی پور و سیف، ۱۳۸۲). یافته‌های جودی ونگ (۱۹۹۹) نشان داده است که تفاوت معناداری میان سبک‌های تفکر قانون‌گرا، کلی‌گرا، آزادمنشانه، جزئی‌نگر و محافظه‌کارانه‌ی معلمان زن و مرد (جنسیت) وجود دارد. به گونه‌ای که معلمان زن قانون‌گرا، جزئی‌نگر و محافظه‌کار و در برابر، معلمان مرد آزادمنش و کلی‌گرا بودند. همچنین نتیجه تحقیق جودی ونگ درباره‌ی دانش‌آموزان نیز نشان داد که سبک تفکر پسران بیشتر آزادمنشانه و کلی‌گرایانه و سبک تفکر دختران بیشتر قانون‌گرایانه، قضاوت‌گرا و محافظه‌کارانه بوده است. همچنین تفاوت‌های میان سبک‌های تفکر قانون‌گرا، کلی‌گرا و قضایی دانش‌آموزان دختر و پسر معنادار بوده است. همچنین ژانگ و استرنبرگ (۲۰۰۰)، تفاوت معناداری را بین سبک‌های تفکر دختران و پسران را نشان دادند.

البته برخی پژوهش‌ها نتایج متناقضی را نشان داده‌اند. برای مثال نهادمانی و رافی ناچمیاز (به نقل از فرخی، ۱۳۸۳) در زمینه رابطه عملکرد دانش‌آموزان در یک رشته مجازی با سه متغیر سبک تفکر، جنسیت، تجارب قبلی در تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات اقدام به انجام پژوهش کردند، نتایج نشان داد تفاوتی میان آزمودنی‌های مرد و زن در هیچ یک از متغیرهای مورد آزمون دیده نشد.

با توجه به آنچه که بیان شد نتایج پژوهش‌ها در زمینه‌ی تفاوت‌های جنسیتی در سبک‌های تفکر متناقض است و به دلیل اینکه تا کنون پژوهش مستقلی در زمینه مقایسه سبک‌های تفکر در دانشجویان دختر و پسر مشاهده نشده است، اقدام به انجام پژوهش حاضر شد. هدف این پژوهش مقایسه سبک‌های تفکر در دانشجویان دختر و پسر بود.

روش

شرکت‌کنندگان

جامعه آماری پژوهش حاضر را دانشجویان پسر و دختر رشته پزشکی دانشگاه اصفهان تشکیل می‌دهد. نمونه پژوهش شامل ۱۰۰ دانشجو (۵۰ دانشجوی دختر و ۵۰ دانشجوی پسر) می‌باشد که به صورت نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند.

* e-mail: lalahsamie168@gmail.com

ابزار

پرسشنامه سبک‌های تفکر: یک آزمون مداد و کاغذی است که شامل ۶۵ سوال می‌باشد و به وسیله استرنبرگ و واگنر طراحی شده که در آن پاسخ هر سوال بر روی یک مقیاس هفت درجه‌ای مشخص می‌شود. در این پرسشنامه هر پنج سوال یکی از ۱۳ سبک تفکر را ارزیابی می‌کند. اعتبار درونی سوال‌های هر عامل، براساس آلفای کرونباخ و در هر کدام از سیزده سبک تفکر در مطالعات مختلف از ۰/۴۳ تا ۰/۸۰ گزارش شده است. فرزاد و همکارانش (۱۳۸۶) در رابطه با همسانی درونی پرسش‌نامه مذکور برای سبک اول ۰/۷۰، برای سبک دوم ۰/۶۳، و برای سبک سوم ۰/۷۱ را گزارش کرده‌اند. در این مطالعه نیز همسانی درونی به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۶۶ و ۰/۶۹ به دست آمده است.

شیوه اجرا

نخست، پرسش‌نامه سبک‌های تفکر در اختیار تمامی شرکت‌کنندگان قرار داده شد و از آن‌ها تقاضا شد تا با صداقت کامل به پرسش‌نامه پاسخ دهند. سپس داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

آماره‌های توصیفی سبک‌های تفکر در بین دو گروه دختر و پسر در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱

میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای سبک‌های تفکر به تفکیک جنسیت

		دختر			پسر				
متغیر	M	SD	M	SD	متغیر	t	SD	M	SD
قانون گذار	۲۶/۷	۳/۸۶	۲۵/۵	۵/۲۶	کلی نگر	۱/۳	۵/۲۶	۲۵/۵	۳/۸۶
اجرایی	۲۷/۹	۳/۷۳	۲۵/۴۲	۴/۶۴	جزئی نگر	۲/۹۴*	۴/۶۴	۲۵/۴۲	۳/۷۳
قضاونگر	۲۶/۰۸	۴/۷۶	۲۶/۰۶	۳/۹۹	درون نگر	-۰/۰۲	۳/۹۹	۲۶/۰۶	۴/۷۶
مونارکی	۲۳/۳	۳/۷۳	۲۴/۸	۴/۹۸	برون نگر	-۱/۷	۴/۹۸	۲۴/۸	۳/۷۳
سلسله مراتبی	۲۷/۹۶	۴/۲۲	۲۵/۸۸	۸/۱۴	آزاد اندیش	۱/۶	۸/۱۴	۲۵/۸۸	۴/۲۲
الیگارشی	۲۵/۱۲	۵/۹۴	۲۴	۴/۸۳	محافظه کار	۱/۰۳	۴/۸۳	۲۴	۵/۹۴
انارکی	۲۳/۶۲	۳/۷۴	۲۴/۳۲	۴/۱۲		-۰/۸۹	۴/۱۲	۲۴/۳۲	۳/۷۴

$P < .01$ * $P < .05$ ** $df = 98$

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول شماره ۱ میانگین نمرات دانشجویان دختر در سبک‌های تفکر قانون گذار، اجرایی، قضاوت گر، سلسله مراتبی، الیگارشی، برون نگر و محافظه کار بیشتر از دانشجویان پسر می‌باشد. همچنین میانگین نمرات دانشجویان پسر در سبک‌های تفکر مونارکی، انارکی، کلی نگر، جزئی نگر، درون نگر و آزاد اندیش بیش از دانشجویان دختر می‌باشد.

بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تفاوت تنها در سبک‌های تفکر اجرایی و برون نگر در بین دانشجویان دختر و پسر در سطح ۹۵ درصد تفاوت معنی دار وجود دارد. بدین معنا که دانشجویان دختر دارای سبک تفکر اجرایی تر و برون نگر تر می‌باشند و در بقیه سبک‌های تفکر تفاوت معنی دار مشاهده نشد.

بحث

یافته‌های این پژوهش حاکی از این است که در بین سبک‌های تفکر، تنها در سبک تفکر اجرایی و برون نگر تفاوت معنی داری وجود دارد، به گونه‌ای که دانشجویان دختر از سبک تفکر اجرایی تر و برون نگر تری برخوردار بودند. همسو با یافته این پژوهش، نتایج پژوهش دینزلی و چرکی (به نقل از فرخی، ۱۳۸۳) نیز نشان داد که دانش آموزان دختر تمایل دارند از سبک‌های تفکر اجرایی استفاده کنند. همچنین نتایج پژوهش نظری فر و همکاران (۱۳۸۹) نیز نشان داد در سبک تفکر اجرایی دختران در سطح بالاتری قرار دارند. با توجه به نظر استرنبرگ که باور دارد سبک‌های تفکر قابل آموزش هستند و بخش زیادی از سبک‌های تفکر افراد، از راه فرایند جامعه پذیری حاصل می‌شود، شاید بتوان گفت که یافته‌های بدست آمده از این فرضیه به دلیل نا آشنایی پسران دانش آموز با سبک‌های تفکر خود می‌باشد که نتوانستند گویه‌ی مناسب حال خود را در مقیاس استرنبرگ بیابند (سروقد، رضایی و معصومی، ۱۳۸۹).

همچنین بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر بین سایر سبک‌های تفکر دانشجویان بر حسب جنسیت، تفاوت معنی داری مشاهده نشد. که این یافته با نتایج پژوهش نهادمانی و رافی ناچمیاز (به نقل از فرخی، ۱۳۸۳)، همسو می‌باشد. نتایج پژوهش‌های فوق حاکی از این است که بین سبک‌های تفکر دانشجویان بر حسب جنسیت تفاوت معنی داری وجود ندارد.

به دلیل اینکه تا کنون پژوهش مستقلی در زمینه مقایسه سبک‌های تفکر در دانشجویان دختر و پسر انجام نیافته بود و پژوهش حاضر جزو نخستین پژوهش‌ها در این زمینه می‌باشد لذا پیشنهاد می‌شود تا محققان این موضوع را در پژوهش‌های آتی تکرار کنند تا بررسی تفاوت‌های موجود در سبک‌های تفکر بین دانشجویان دختر و پسر

مشخص تر شود. همچنین با توجه به نظر استرنبرگ (استرنبرگ، ۱۹۹۷) درک سبک های تفکر، به فرد کمک می کند تا بدانند که چرا بعضی فعالیت ها برای او مناسب هستند و بعضی دیگر نامناسب. بنابراین، سطوح مختلف آموزشی و محیطه های مختلف درسی، سبک های مختلف تفکر را اقتضا می کند.

منابع

- امامی پور، س. و سیف، ع.ا. (۱۳۸۲). بررسی تحولی سبک های تفکر در دانش آموزان و رابطه آن با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی،، *فصلنامه نوآوری آموزشی*، ۳(۲)، ۳۵-۵۶.
- سروقد، س؛ رضایی، آ. و معصومی، ف. (۱۳۸۹). رابطه ی بین سبکهای تفکر با خودکارآمدی جوانان دختر و پسر پیش دانشگاهی شیراز. *فصلنامه ی زن و جامعه*، ۴، ۱۵۴-۱۳۳.
- فرخی. ن. ع. (۱۳۸۳). *اثر مشترک راهبردهای یادگیری و سبکهای تفکر بر درک مطلب دانش آموزان دوم راهنمایی شهر تهران*. رساله دکتری منتشر نشده. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبایی.
- فرزاد، و.ا. و همکاران. (۱۳۸۶). بررسی تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی پرسشنامه سبکهای تفکر در دانشجویان، *فصلنامه روانشناسی*، ۶، XX-XX.
- نظری فر، ف، ابوالقاسمی، نجف‌آبادی، م، کمالی، ه. و حسینی هفشجانی، ت. (۱۳۸۹). کارکرد سبک های تفکر و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان دانشکده های فنی مهندسی و روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. *برنامه‌ریزی درسی دانش و پژوهش در علوم تربیتی*. ۲۵، ۱-۲۰.
- Sternberg, R. J. (1997). Mental self-Government: A Theory of Intellectual styles and their development, *Human Development*, 31, 197-224.
- Sternberg, R. J. (1997). *Thinking Styles*. New York: Cambridge University Press.
- Weng, J. (1999). *Reviewal Administrator e thesis version 1.3.2. Electronical thesis* Retrieved at XX-XX from <http://www.theses.lib.cyut.edu.tw/etd-db/etdsearch/> search.
- Zhang, L. & Sternberg, R. J. (2000). Are learning approaches and thinking styles related? A Study in two Chinese populations. *The journal of psychology*, 134, 469-489.